

Osam sati rada

Errico Malatesta

1899.

Jedan nam drug sa sela u Francuskoj piše:

„Predložio sam drugovima s posla da se pretplatimo na časopis i svi su mi odgovorili: Nemam vremena za čitanje.

Taj je odgovor užasan zato što je istinit. Mi, naime, radimo od šest u jutro do šest i pol navečer, a mnogi moramo ujutro i navečer hodati sat vremena od kuće do radionice i natrag. Ako tko ima još i pokoji mali kućanski posao, jedva mu preostane šest sati za odmor. I to kakav odmor! Kad se ujutro probudiš, umorniji si nego kad si legao. Gdje da nađemo vremena i snage za čitanje, učenje i razmišljanje o društvenim problemima?

Iz ove perspektive, gotovo da bih se borio za zakon o osam sati rada, jer iako on u ekonomskom smislu ne poboljšava radničke uvjete, makar bi im ostavio nešto vremena za dublje proučavanje društvenoga pitanja. Kao i mi i naši su upravljači to dobro razumjeli pa dobro paze da ga ne izglasaju, ograničavajući se na to da od njega učine zamku za naivne glasače.”

Evo nekoliko opažanja.

Po nama nema sumnje da je za gospodara bolje raditi osam sati nego deset, dvanaest, četrnaest ili šesnaest. Ali to svakako nije emancipacija. Osim što bi radnika i dalje iskorištavali kao oruđe u rukama gospodara u mehanizmu proizvodnje, gospodara koji se njime po volji koriste za vlastiti profit, on bi i dalje bio izložen snižavanjima nadnica, nedostatku posla i svim nevoljama koje proizlaze iz borbe koje je u ovom društvu svatko primoran voditi protiv svih ostalih. Međutim, postoje velike razlike u položaju između radnika koji radi šesnaest sati na dan i nema vremena ne samo čitati, nego ni oprati se i poljubiti djecu, i onoga koji radi osam sati. Stoga postoje i razlike u mogućnosti razumijevanja uzroka svojih nevolja i rada na svojoj emancipaciji.

Znači li to da u svoj program moramo uključiti borbu za osam sati rada?

Ne. Uvjereni smo, i sve činjenice potvrđuju naše uvjerenje, da buržoazija neće dati nikakve ustupke osim ako nije primorana silom ili strahom od sile pa, s obzirom na to da je radi postizanja i najmanjega cilja potrebno postati jačima, bilo bi glupo tu istu snagu ne iskoristiti da se postigne sve. Uostalom, kad se jednom spozna fundamentalna nepravda sadašnjega društvenog uređenja i jedino rješenje koje može donijeti blagostanje, slobodu i mir među ljudima, teško je biti strastven u vezi s reformama koje su daleko od rješavanja problema. Moramo, dakle, uvijek i posvuda propovijedati nužnost radikalne promjene društva i pravo svakoga čovjeka na potpunu emancipaciju od svakoga ekonomskog i političkog ugnjetavanja.

Međutim, jedno je naš program, a nešto posve drugo razina svijesti do koje su došle mase bez čijega se udjela naši ideali ne mogu ostvariti.

Većina radnika koji se danas bune protiv svojega robovskog stanja i počinju borbu protiv gospodara još ne razumiju pravednost i praktičnost našega programa, pa se ograničavaju na to da traže neka veća ili manja poboljšanja.

Zato im moramo neprestano pred očima mahati našom zastavom i uvijek ih poticati da traže više. Moramo ih hrabriti i podržavati u onim borbama koji sami žele voditi, dok god imaju dobar smjer, odnosno dok olakšavaju buduće pobjede i dok borbe vode tako da ih navikavaju da gospodare i vlasti smatraju neprijateljima te da nastoje sami osvojiti ono čemu streme.

Mnogi radnici ne žele raditi više od osam sati. Sasvim razumljivo.

Ta je reforma od onih koje zaista mogu poboljšati položaj radništva i olakšati buduće pobjede, pa ih mi, ako ih već ne možemo navesti da traže više, moramo podržati u tom skromnom cilju. Međutim, podrškom im trebamo pokazati put kojim radnik može i mora ostvariti ono što želi, te se boriti protiv štetne tendencije da čeka da mu država udijeli poboljšanja: jer jedna su stvar osam sati rada, a druga zakon o osam sati rada.

Čini se da drug čije smo pismo citirali nije primijetio razliku.

Tražiti od zakonodavne moći zakon koji propisuje da nije dopušteno raditi dulje od osam sati beskorisno je i štetno.

Beskorisno jer država nikad ništa ne predaje, osim ako je uvjeren da će narod, ako to ne preda, uzeti to sam; i onda kad se – nastojeći zavarati narod ili zbog neke druge posebne okolnosti donese neki povoljan zakon prije nego što ga narod želi ili ga ima snage nametnuti – taj zakon ne provodi ili se provodi tako da proizvede učinak suprotan onome na koji se činilo da cilja, te time čini štetu prije nego dobrobit za radništvo.

Štetno jer, čekajući da država donese zakon koji žele, radnici prestaju s borbom da to sami direktno ostvare, i tako to ili uopće ne ostvare, ili ostvare mnogo kasnije, kad više nisu spremni na borbu da taj zakon bude zaista proveden.

Pogledajte što se dogodilo u Coloradu. Prije otprilike tri mjeseca došao je na snagu zakon o osam sati koji je izglasalo zakonodavno tijelo te države. Gospodari su izjavili da bi se voljeli pridržavati odredaba zakona, ali bi u tom slučaju proporcionalno smanjenju sati rada umanjili i nadnice. Zbog toga su talioničari iz Denvera, Puebla, Leadvillea itd., proglasili štrajk.

U početku se činilo da bi štrajk mogao uspjeti jer se širio i na rudnike i na druge industrije, te je ulijevao nadu u generalni štrajk koji bi prisilio kapitaliste da popuste. Ali onda se pokret ugasio i gospodari su pobijedili.

Poslije dva mjeseca borbe, talioničari su se vratili na posao prihvaćajući sve uvjete koje su nametnule kompanije. U nemogućnosti da žive s umanjenom nadnicom, nije neizvjesno da uskoro zatraže ukidanje zakona ili sami pomognu gospodarima da ga ukinu.

Jasno je: da su sami radnici direktno osvojili osam sati rada, oni bi imali moć da ne dopuste smanjivanje nadnica. Budući da ih je dozvolila država, tih osam sati ničemu ne služe, ili služe za to da nanose štetu, jer kapitalisti mogu i dalje, na ovaj ili onaj način, raditi što hoće.

Ima tu još. Ekonomske i moralne okolnosti radništva znatno se razlikuju od jednoga mjesta do drugog, od jedne do druge korporacije. Kad se radnici izravno bore, mogu provoditi reforme malo po malo kako dostižu moralnu i materijalnu snagu da ih nameću. Kad se pak uzdamo u zakon, s obzirom na to da se on ne može donijeti za neki posebni slučaj nego za cijelu državu, ili barem jednu cijelu korporaciju, najnazadniji elementi prekoračuju napredak drugih i služe kao izgovor vlastima da ništa ne ustupe. Tako se dogodilo u Engleskoj sa zakonom o osam sati rada za rudare, gdje je izgovor za neizglasavanje bila činjenica da mu se jedna frakcija rudara protivi.

Dakle, kad nije moguće ništa bolje, neka se ide na osam sati, ali neka to bude nametnuto kapitalistima direktnom akcijom radništva, a ne da bude ustupak države.

Plašim se Danajaca i kad darove nose!

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Errico Malatesta
Osam sati rada
1899.

La Questione Sociale (Paterson, New Jersey) 5, nova serija, br. 1 (9. rujna 1899.)
Prevela i uredila: Mia Gonan. Preuzeto iz: Errico Malatesta, *Ni demokrati ni diktatori*. Odabrani
spisi 1884.- 1930. DAF, Zagreb 2022.

anarhisticka-biblioteka.net